

Posúdenie správ predložených členskými štátmi podľa článku 40 Paktu

Záverečný komentár Výboru pre ľudské práva

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

1. Výbor posúdil Úvodnú (východiskovú) správu Slovenskej republiky (CCPR/C/81/Add.9) na svojich 1589. A 1591. schôdzach v dňoch 15. a 16. júla 1997 a následne prijal¹ tieto pripomienky:

A. Úvod

2. Výbor víta východiskovú správu Slovenska a konštruktívny dialóg s Výborom. Výbor s poľutovaním konštatuje, že hoci správa obsahovala komplexné informácie o najdôležitejších ústavných a legislatívnych normách v oblasti ľudských práv, neposkytla špecifické informácie o implementácii Paktu v praxi. Výbor však vyjadruje svoje ocenenie za odpovede poskytnuté delegáciou na otázky položené v priebehu diskusie, ktoré mu umožnili získať trošku jasnejší obraz o aktuálnej situácii v oblasti ľudských práv v krajine.

B. Faktory a ťažkosti ovplyvňujúce implementáciu Paktu

3. Výbor si je vedomý toho, že Slovenská republika sa stále nachádza v období prechodu z autoritatívneho na demokratický systém a že nedávno získala svoju nezávislosť po zániku českej a slovenskej federácie. Výbor so znepokojením konštatuje, že zvyšky bývalého totalitného režimu ešte neboli celkom prekonané a že je potrebné prijať ďalšie kroky v konsolidácii a rozvoji demokratických inštitúcií a posilnení implementácie Paktu. Výbor tiež zaznamenáva pretrvávajúce politických a spoločenských prístupov v krajine, ktoré sú v protiklade s podporou a plnou ochranou ľudských práv. Výbor tiež so znepokojením konštatuje, že nedostatok jasnosti v určení príslušných kompetencií výkonných, legislatívnych a súdnych orgánov môže ohroziť implementáciu vlády práva a konzistentnú politiku ľudských práv.

C. Pozitívne aspekty

4. Výbor víta mnohé nedávne udalosti v Slovenskej republike, ktoré predstavujú pozitívne kroky k lepšej podpore a ochrane ľudských práv. Výbor víta najmä preferenčný štatút priznaný medzinárodným zmluvám, vrátane Paktu, pred domácimi zákonmi; zahrnutie rozsiahleho a prepracovaného katalógu základných

---

¹ Na 1611. schôdzi (šestnástom zasadnutí) konanej 30. júla 1997.

práv, vrátane práv menšín, do ústavy a prevzatie, po získaní nezávislosti Slovenska, ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd; a aplikáciu ustanovení Paktu ústavným súdom vrátane odkazu na všeobecné komentáre výboru.

5. Výbor víta sukcesiu Slovenska do Opčného protokolu k Paktu o individuálnych sťažnostiach.
6. Výbor so záujmom zaznamenáva zakladanie inštitúcií na riešenie otázok ľudských práv, ako je napríklad Komisia pre menšiny, Koordinačný výbor pre problematiku žien a Splnomocnenca vlády SR pre osoby vyžadujúce osobitnú pomoc a v budúcich správach uvíta informácie o ich činnosti.
7. Výbor víta prijatie opatrení zameraných na nápravu krívd minulosti, ako je napríklad politika presadzovaná slovenskou vládou a založená na základe Zákona č. 87/1991 Zb. prijatého českou a slovenskou federáciou, umožňujúca reštitúciu majetkov konfiškovaných bývalým komunistickým režimom pôvodným vlastníkom alebo ich potomkom, a prijatie Zákona č. 282/1993 Zb. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločenstvám v rokoch 1945 až 1990 a v rokoch 1939 až 1990 v prípade majetkov predtým vo vlastníctve židovských spoločenstiev a synagóg.
8. Výbor oceňuje zrušenie trestu smrti v roku 1990 a odporúča, aby Slovensko ratifikovalo Druhý Opčný protokol k Paktu.
9. Výbor s ocenením konštatuje vytvorenie osobitných jednotiek pozostávajúcich z personálu so špecifickým výcvikom v rámci slovenskej polície na riešenie trestných činov proti ženám a deťom a prijatie nových zákonov na riešenie násillia proti ženám a sexuálneho zneužívania detí.
10. Výbor víta prijatie nového zákona o občianstve, ktorý chráni všetky deti narodené na Slovensku pred tým, aby sa stali osobami bez štátneho občianstva.
11. Výbor konštatuje, že slovenské úrady plánujú rôzne opatrenia a kroky na ďalšiu podporu a ochranu ľudských práv vrátane vytvorenia úradu ombudsmana pre ľudské práva a vyzýva na ich urýchlenú implementáciu. Všíma si pripravenosť Slovenska na rozvoj medzinárodnej spolupráce na zabezpečenie toho, aby všetky už narodené rómske deti získali buď české alebo slovenské občianstvo, a delegáciou vyjadrený úmysel zverejniť a šíriť plný text záverečného komentára Výboru.

D. Predmet znepokojenia a odporúčania výboru

12. Výbor so znepokojením konštatuje, že doposiaľ boli prijaté nedostatočné opatrenia na implementáciu rôznych ustanovení Ústavy SR týkajúcich sa neadekvátosti zákonov upravujúcich záležitosti týkajúce sa článku 14 Paktu, vo vzťahu k menovaniu členov súdnej moci; článku 4 Paktu; článku 18 vo vzťahu k právu na odmietnutie vojenskej služby z dôvodov svedomia bez toho, aby civilná služba bola dlhšia (Pozn.: Výbor to považuje za sankčné opatrenie); a článku 25 Paktu.
13. Výbor s poľutovaním konštatuje nedostatok jasnosti v súvislosti so vzťahom článkov 11, 125 a 132 Ústavy SR najmä vzhľadom na kompetenciu Ústavného

súdu SR definitívne zabezpečiť, aby rozhodnutia a predpisy ústredných a miestnych orgánov štátnej správy boli v súlade s ústavou a medzinárodnými zmluvami, vrátane Paktu.

14. Výbor vyjadruje svoje znepokojenie nad opodstatnenými správami o diskriminácii, najmä voči ženám, a konštatuje, že neexistujú nezávislé mechanizmy pre sťažnosti obetí všetkých foriem diskriminácie.

V tomto ohľade Výbor odporúča: (a) aby sa venovala prioritou riešenieu diskriminácie, najmä prostredníctvom výchovných a vzdelávacích kampaní; a (b) aby sa urýchlene vytvorili mechanizmy na monitorovanie zákonov o nediskriminácii a na prijímanie a vyšetrovanie sťažností obetí.

15. Výbor je znepokojený správami o tom, že rómski občania sú často obeťami rasistických útokov bez toho, aby im bola poskytnutá adekvátne ochrana policajných síl.

V tomto ohľade Výbor opakuje svoje odporúčanie prijaté v častiach (a) a (b) vyššie uvedeného odseku 14.

16. Výbor je znepokojený prípadmi nadmerného použitia sily orgánmi ochrany zákona ako aj zlého zaobchádzania so zadržanými počas policajného zadržania. Výbor konštatuje, že systém ochrany zákona bude schopný riadne fungovať len vtedy, ak sa bude venovať dostatočná pozornosť výcviku orgánov ochrany zákona.

Výbor preto odporúča ustanovenie vhodných výcvikových programov určených pre policajný a väzenský personál v oblasti ľudských práv, najmä článkov 7, 9 a 10 Paktu. Vo všeobecnosti Výbor odporúča, aby sa vypracovali školiace programy pre profesionálne skupiny ako napríklad sudcov, právnikov a štátnych úradníkov, a aby sa vzdelávanie v oblasti ľudských práv poskytovalo v školách na všetkých úrovniach s cieľom vyvinúť kultúru ľudských práv v spoločnosti.

17. Výbor s poľutovaním konštatuje, že boli poskytnuté nedostatočné informácie o skutočnom plnení ustanovení článku 9 Paktu vo vzťahu ku všetkým formám zadržania, najmä administratívneho zaisteniu, predchádzajúcemu súdnemu konaniu a zadržaniu žiadateľov o azyl.

Výbor odporúča, aby sa vláda podujala na komplexnú analýzu súladu legislatívy a praxe v súvislosti s administratívnym zadržaním s článkom 9 Paktu.

18. Vo vzťahu k článku 14 Paktu výbor so znepokojením konštatuje, že súčasné pravidlá menovania sudcov vládou so schválením parlamentu by mohli mať negatívny dopad na nezávislosť súdnictva.

V tomto ohľade Výbor odporúča, aby sa ako prioritou prijali špecifické opatrenia zaručujúce nezávislosť súdnictva, ochranu sudcov pred akoukoľvek formou politického vplyvu, prostredníctvom prijatia zákonov upravujúcich menovanie, odmeňovanie, odvolávanie, dĺžku funkčného obdobia a kárne opatrenia voči členom súdnictva.

19. Výbor tiež so znepokojením konštatuje, že právo na bezplatnú právnu pomoc upravené článkom 14, odstavcom 3 (d) Dohovoru sa nezdá byť zaručené vo všetkých prípadoch, pre ktoré je maximálna trestná sadzba nad päť rokov odňatia

slobody. Ďalej so znepokojením konštatuje, že hoci zákon upravuje pomoc právnicka okamžite po zatknutí, bolo hlásených mnoho prípadov, kedy toto právo nebolo rešpektované počas policajného zadržania.

Výbor preto odporúča, aby sa revidovala právna úprava poskytovania bezplatnej právnej pomoci tak, aby bola v súlade s Paktom, a aby sa pozorne monitorovala implementácia zákonov a predpisov upravujúcich prítomnosť a pomoc právnikov.

20. Výbor ďalej so znepokojením konštatuje, že v niektorých prípadoch môžu byť civilné osoby súdené vojenskými súdmi, vrátane prípadov vyzradenia štátneho tajomstva, špionáže alebo bezpečnosti štátu.

Výbor odporúča novelizovať Trestný poriadok tak, aby bolo zakázané súdiť civilné osoby pred vojenskými súdmi za akýchkoľvek okolností.

21. Výbor konštatuje, že Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženstva a postavení cirkví a náboženských spoločností a zákony č. 83/1990, 300/1990 Zb. a 62/1993 Zb. o združovaní občanov vyžadujú, aby boli cirkvi, náboženské spoločnosti a mimovládne organizácie registrované, aby mohli slobodne pracovať a/alebo dostávať dotácie od štátu. Vzhľadom na to, že predpoklady na túto registráciu sú veľmi reštriktívne, niektoré cirkvi a náboženské alebo iné združenia nemôžu byť právne uznané.

Výbor odporúča prijať všetky potrebné opatrenia, aby sa novelizovala príslušná právna úprava, aby bola v súlade s článkami 18 a 22 Paktu.

22. Výbor znepokojuje niekoľko otázok týkajúcich sa slobody prejavu podľa článku 19 Paktu. Po prvé, článok 98 Trestného zákona uvádza ako trestný čin „rozširovanie nepravdivých informácií v zahraničí, ktoré poškodzujú záujem Slovenska“; táto terminológia v zákone z roku 1996 je tak široko formulovaná, že jej chýba akákoľvek istota a prináša riziko obmedzenia slobody prejavu presahujúce obmedzenia prípustné podľa článku 19, odsek 3 Paktu. Po druhé, zasahovanie vlády do riadenia štátnej televízie tiež prináša riziko porušenia článku 19 Paktu. Po tretie, súdne spory pre ohováranie, ktoré sú výsledkom vyjadrenej kritiky vlády, prinášajú podobné problémy.

Výbor odporúča, aby sa všetky tieto tri aspekty preskúmali a aby sa prijala potrebná legislatíva na odstránenie tohto nesúladu s Paktom.

23. Výbor je znepokojený neprítomnosťou súdnych záruk v súvislosti s odpočúvaním telefónov počas prípravného konania o trestných činoch.

Výbor odporúča, aby sa odpočúvanie dôvernej komunikácie vždy podliehalo kontrole nezávislým súdnym orgánom.

24. Vo vzťahu k článku 27 Paktu Výbor so znepokojením konštatuje, že ešte neboli podniknuté žiadne kroky na prijatie legislatívy na implementáciu článkov 6 (b) a 34, odsek 2 (b) Ústavy SR o používaní menšinových jazykov po zrušení zákona z roku 1990 o úradnom jazyku, v dôsledku čoho nie je zabezpečené používanie menšinových jazykov v úradnom styku.

Výbor odporúča, aby sa urýchlene prijala legislatíva na zabezpečenie jazykových práv menšín s náležitou pozornosťou venovanou ustanoveniam Paktu a

Všeobecnému komentáru Výboru 23 (50). Výbor je znepokojený, že sa nedostatočne zabezpečujú, najmä v oblasti pridelenia zdrojov, práva na vzdelanie a kultúrne práva maďarskej menšiny.

25. Výbor vyjadruje svoje poľutovanie, že niektoré otázky položené počas diskusie s delegáciou neboli zodpovedané a žiada, aby sa Výboru poskytli ďalšie informácie o implementácii ústavných ustanovení týkajúcich sa ľudských práv; vzťahu medzi článkami 11, 125 a 132 ústavy; práve na bezplatnú právnu pomoc; implementácii článku 9 Paktu na všetky formy zadržania žiadateľov o azyl; a o krokoch prijatých na zabezpečenie tohto, aby školské učebnice neobsahovali materiál s tendenciou podpory antisemitských a iných rasistických názorov.
26. Výbor uvádza do pozornosti vlády Slovenskej republiky ustanovenie odseku 6 (a) Smerníc týkajúcich sa formy a obsahu periodických správ zmluvných štátov a žiada, aby v súlade s tým jej nasledujúca správa k 31. decembru 2001 obsahovala materiál, odpovedajúci na tento záverečný komentár. Výbor ďalej požaduje, aby bol tento Záverečný komentár rozšírený medzi verejnosť vo všetkých oblastiach Slovenska.